

FİLİZ KİTABEVİ

Prof. Dr. Mustafa DURAL

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

TÜRK ÖZEL HUKUKU

Cilt II

Kişiler Hukuku

Gerçek ve Tüzel Kişiler

26. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1384
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi
Yayın No | Publication Number: 2026/134

Kitap Adı: TÜRK ÖZEL HUKUKU
Cilt II: Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler
Book Title: TURKISH PRIVATE LAW
Volume II, Law of Persons, Natural and Legal Persons
ISBN: 978-625-9173-09-2
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786259173092

Yazar(lar) | Author(s): Prof. Dr. Mustafa DURAL / Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ | orcid.org/0000-0002-5908-9084.
Kurum | Institution: University of Istanbul Faculty of Law

Konu Kategorisi | Subject Categories: Medeni Hukuk | Civil Law

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Ebat | Dimensions: 16.5 x 23.5 cm
Baskı Sayısı | Edition: 26
Sayfa Sayısı | Pages: 396

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül 2026 | September 2026
Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye
Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: Gülgonca ÇARPIK
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Topyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

YİRMİALTINCI BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basılarda olduğu gibi bu basıda da kitabın bütünü gözden geçirilerek, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarındaki gelişmeler değerlendirilmiştir.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için çalışma arkadaşım Araş. Gör. Fatih İsaogulları ile Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Gülgonca Çarpık'a teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2026

ONYEDİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kişiler Hukuku kitabının 17. Basısı Hocam Prof. Dr. Mustafa Dural'ın vefatının ardından yayınlanan ilk basıdır. Türk Özel Hukuku serisinin diğer kitapları (Temel Kavramlar, Aile Hukuku, Miras Hukuku) gibi Kişiler Hukuku kitabı da hocam Prof. Dural'ın teşviki ile, kendisinin “Gerçek Kişiler” kitabına tarafımdan yazılan “Tüzel Kişiler” bölümünün eklenmesi ile oluşmuştur. Bu basıda, kitabın gerçek kişiler bölümü de tarafımdan gözden geçirilmiş, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarında meydana gelen gelişmeler işlenmiştir. Ancak, kural olarak metnin içeriğine müdahale edilmemiştir. Dolayısıyla, kişiler hukuku kitabının “gerçek kişiler” bölümü Dural kitabı olarak kalacaktır.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için Araş. Gör. Fatih Duran'a ve Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Zeynep Oruç Tatlı'ya teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2016

ONALTINCI BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basılarda olduğu gibi, bu basıda da mevzuat ve yargı kararlarındaki gelişmeler dikkate alınmıştır. Kitabın yayıma hazırlanmasındaki katkısı için Araş. Gör. Esma Elif Şafak'a teşekkür ederiz. Filiz Kitabevi çalışanlarına ve özellikle Zeynep Oruç Tatlı'ya her zaman olduğu gibi kitabın bu basısındaki desteği için de ayrıca teşekkür ediyoruz.

*Prof. Dr. Mustafa DURAL
İstanbul 2015*

İÇİNDEKİLER

Yirmialtıncı basıya önsöz	V
Kısaltmalar cetveli	XXVII
Bibliyografya	XXIX

BİRİNCİ KISIM GERÇEK KİŞİLER

1. GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER.....	5
1.1. Kişiler Hukukunun konusu	5
1.2. Kişi ve kişilik kavramı	5
1.2.1. Kişi kavramı ve türleri	5
1.2.1.1. Kişi kavramı	5
1.2.1.2. Kişilerin türleri	7
1.2.1.2.1. Gerçek kişiler	7
1.2.1.2.2. Tüzel kişiler	8
1.2.1. Kişilik kavramı	8
1.3. Kişiler Hukukunun Medenî Kanundaki yeri ve sistematigi	10
1.4. Kişiler Hukukunun temel ilkeleri	11
1.4.1. Eşitlik ilkesi	11
1.4.2. Özgürlük ilkesi	13
1.4.3. Kişiliğe saygı ve kişiliğin korunması	13

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİ

2. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI.....	17
2.1. Tam doğum	17
2.2. Sağ doğum	17
2.3. Kişiliğin kazanılması için, doğan çocuğun insan biçiminde olması gerekir mi?	19
2.4. Doğumun ispatı	20
2.5. Ceninin durumu	20
2.6. Henüz ana rahmine düşmemiş olanların durumu	22
3. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ.....	23

3.1. Genel olarak	23
3.2. Ölüm	23
3.2.1. Ölümün saptanması	23
3.2.1.1. Biyolojik ölüm	24
3.2.1.2. Beyinsel ölüm	24
3.2.2. Ölümün ispatı	26
3.2.2.1. İspat yükü	26
3.2.2.2. İspat araçları	26
3.2.2.2.1. Kişisel durum (şahsî hâl) kütükleri	26
3.2.2.2.2. Karineler	26
3.2.2.2.2.1. Ölüm karinesi	26
3.2.2.2.2.2. Birlikte ölüm karinesi	28
3.2.3. Cesedin durumu	28
3.3. Gaiplik (kişiliğin hakim kararı ile sona ermesi)	30
3.3.1. Genel olarak	30
3.3.2. Gaiplik kararının şartları	31
3.3.2.1. Maddî şartlar	31
3.3.2.1.1. Ölüm tehlikesi	31
3.3.2.1.2. Uzun süreden beri haber alınamama	31
3.3.2.1.3. Süre	32
3.3.2.2. Yargılama usulü	32
3.3.2.2.1. Gaiplik kararı almak için mahkemeye başvurmaya yetkili kişiler	32
3.3.2.2.2. Gaiplik kararı vermeye yetkili mahkeme	33
3.3.2.2.3. İlân	33
3.3.2.2.4. İlânın sonuçları	33
3.3.3. Gaiplik kararının sonuçları	34

İKİNCİ BÖLÜM KİŞİNİN EHLİYETLERİ

4. HAK EHLİYETİ.....	39
4.1. Hak ehliyeti kavramı	39
4.2. Hak ehliyetinin temel ilkeleri	39
4.2.1. Genellik	39
4.2.2. Eşitlik	40
4.3. Hak ehliyetine getirilen farklılıklar	40
4.3.1. Hak ehliyetine kanun tarafından getirilen farklılıklar	41
a) Evlenme	41
b) Evlât edinme	41

c) Vasiyetname ve miras sözleşmesi yapma	41
d) Kefil olma, vakıf kurma, önemli bağışlamada bulunma	42
e) Vasi olabilme	42
f) Din seçme	42
g) Evlenme yasağı	42
h) Kocasının soyadını taşıma zorunluluğu	43
i) Evlilik içinde doğan çocuğun babanın soyadını taşıması	43
j) Velayet ve vesayetten doğan farklar	44
k) Mirasçılıktan doğan farklar	45
l) Şeref ve haysiyetsizlikten doğan farklılıklar	45
m) Akıl hastalığı	45
n) Yabancılık	45
o) Dernek kurabilme ve derneğe üye olabilme	46
4.3.2. Hâkim tarafından farklılık yaratılması	46
5. FİİL EHLİYETİ	47
5.1. Kavram	47
5.2. Hak ehliyetinden farkı	48
5.3. Fiil ehliyetinin türleri	50
5.3.1. Hukukî işlem ehliyeti	50
5.3.2. Hukuka aykırı fiillerden sorumlu olma	52
5.4. Fiil ehliyetinin şartları	52
5.4.1. Erginlik	53
5.4.1.1. Kavram	53
5.4.1.2. Erginliğin türleri	53
5.4.1.2.1. Yasal erginlik	53
5.4.1.2.2. Evlenmeyle kazanılan erginlik	53
5.4.1.2.3. Ergin kılınma (hâkim kararıyla kazanılan erginlik, kazai rüşt)	55
5.4.1.2.3.1. Onbeş yaşın tamamlanması	55
5.4.1.2.3.2. Küçüğün isteği	55
5.4.1.2.3.3. Yasal temsilcinin katılması	56
5.4.1.2.3.4. Küçüğün çıkarlarının gözetilmesi	56
5.4.1.2.3.5. Kararın ilânı	57
5.4.2. Ayırt etme gücü (temyiz kudreti)	57
5.4.2.1. Kavram	57
5.4.2.2. Ayırt etme gücünü ortadan kaldıran haller	58
5.4.2.2.1. Yaş küçüklüğü	58
5.4.2.2.2. Akıl hastalığı	59
5.4.2.2.3. Akıl zayıflığı	60
5.4.2.2.4. Sarhoşluk	60
5.4.2.2.5. Diğer sebepler	60

5.4.2.3. Ayırt etme gücünün nisbiliği	60
5.4.2.4. Ayırt etme gücünün karine oluşu	61
5.4.3. Kısıtlı olmama	62
a) Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	63
b) Savurganlık, alkol ya da uyuşturucu madde alışkanlığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim (MK 406)	63
c) Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet (MK 407)	64
d) İlgilinin talebi	64
6. FİİL EHLİYETİ YÖNÜNDEN KİŞİLERİN AYIRIMI.....	65
6.1. Giriş	65
6.2. Ehliyetliler	65
6.2.1. Genel kural	65
6.2.2. Yasal danışman atanmasının fiil ehliyetine etkisi	65
a) Oy (katılma) danışmanlığı	67
b) Yönetim (idare) müşavirliği	67
c) Karma yasal danışmanlık	68
6.3. Tam ehliyetsizler	69
6.3.1. Genel bilgi	69
6.3.2. İşlem ehliyetsizliği	69
6.3.2.1. Ana kural	69
6.3.2.2. İstisnalar	71
6.3.2.2.1. Hukukî işlem dışı haller	71
6.3.2.2.2. Dürüstlük kuralından doğan istisna	72
6.3.2.2.3. Evlenme	74
6.3.2.2.4. Ölümüne bağlı tasarruflar	74
6.3.3. Tam ehliyetsizlerin hukuka aykırı fiillerden sorumlulukları	75
6.3.3.1. Ana kural	75
6.3.3.2. İstisnalar	75
6.3.3.2.1. Kusursuz sorumluluk halleri	75
6.3.3.2.2. Hakkaniyet sorumluluğu	75
6.3.3.2.3. Ayırt etme gücünün geçici olarak kaybindan sorumluluk	76
6.3.4. Sebepsiz zenginleşme	77
6.3.5. Tam ehliyetsizlerin temsili	78
6.3.5.1. Ana kural	78
6.3.5.2. Ana kuralın istisnaları: Yasak işlemler	78
6.3.6. Özel olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	78
6.4. Sınırlı ehliyetsizler	84
6.4.1. Genel olarak	84

6.4.2. Ana kural: Sınırlı ehliyetsizin yapacağı işleme yasal temsilcinin katılması zorunluluğu	85
6.4.2.1. Genel olarak	85
6.4.2.2. Yasal temsilcinin rızasını açıklaması	86
6.4.2.2.1. Rızayı gösterecek kişi	86
6.4.2.2.2. Rızanın açıklanmasının özellikleri	87
6.4.2.3. İşlemin geçersiz olmasının sonuçları	90
6.4.2.4. Üçüncü kişinin iyiniyetinin etkisi	91
6.4.3. Ana kuralın istisnası: Sınırlı ehliyetsizin tek başına yapabileceği işlemler	91
6.4.3.1. Karşılıksız kazandırmalar	91
6.4.3.2. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	93
6.4.3.3. Sınırlı ehliyetsizin temsilci olarak işlem yapması	94
6.4.4. Sınırlı ehliyetsizin hukuka aykırı fiillerden sorumluluğu	94
6.4.5. Ehliyetin genişletildiği haller	95
6.4.6. Yasak işlemler	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI

7. KİŞİLİK HAKKI-KİŞİNİN KORUNMAYA DEĞER VARLIKLARI VE KİŞİNİN KORUNMASI	99
7.1. Genel bilgiler ve tanım	99
7.1.1. Genel bilgiler	99
7.1.2. Tanım	99
7.2. Kişinin hakkının İsviçre/Türk Hukukunda düzenleniş biçimi	100
7.3. Kişilik hakkının nitelikleri	103
7.4. Kişisel varlıkların başlıcaları	104
7.4.1. Hayat, sağlık ve vücut tamlığı	104
7.4.1.1 Genel olarak	104
7.4.1.2 Tıbbî müdahaleler	106
7.4.1.3 Organ ve doku aktarması	114
7.4.1.3.1. Genel olarak	114
7.4.1.3.2. Yaşayan kişilerden organ(ve doku) nakli	115
7.4.1.3.3. Cesetten organ nakli	119
7.4.1.4. Cinsî hayat ve üreme fonksiyonuna müdahaleler	120
7.4.1.5. Cinsiyet değişiklikleri	123
7.4.2. Kişinin şeref ve haysiyeti	131
7.4.2.1. Genel olarak	131
7.4.2.2. Şeref ve haysiyetin ihlali	132
7.4.2.3. Şeref ve haysiyete müdahale ve basın	133

7.4.3. Kişinin hayat alanı	138
7.4.3.1. Genel olarak	138
7.4.3.2. Kişinin hayat alanları	139
7.4.3.2.1. Kamuya açık alan	139
7.4.3.2.2. Özel alan	139
7.4.3.2.3. Gizlilik alanı	139
7.4.3.3. Kişinin hayatının özel ve gizlilik alanına müdahaleler	140
7.4.3.3.1. Ana kural	140
7.4.3.3.2. Kişinin özel ya da gizlilik alanına müdahalenin hukuka uygunluk şartları	142
7.4.4. Kişinin resmi üzerindeki hakkı	143
7.4.4.1. Genel olarak	143
7.4.4.2. Kişinin resminin yayınlanmasının hukuka uygun olduğu hâller	144
7.4.5. Kişinin, meslek, sanat ve ticaret hayatında (kişiliğin) korunması	145
7.5. Kişiliğin korunması	149
7.5.1. Genel olarak	149
7.5.2. Kişiliğin hukuki işlem sonucu olan tecavüzlere karşı korunması	149
7.5.2.1. Ana kural	149
7.5.2.1.1. Hak ehliyeti yönünden	150
7.5.2.1.2. Fiil ehliyeti yönünden	150
7.5.2.1.3. Özgürlükler yönünden	151
7.5.2.2. Ana kuralın istisnası	152
7.5.3. Kişinin sözleşme dışı saldırılara karşı korunması	152
7.5.3.1. Genel olarak	152
7.5.3.2. İlke: Tecavüzün hukuka aykırı olması	153
7.5.3.3. Hukuka aykırılığı gideren haller (hukuka uygunluk sebepleri).....	153
7.5.3.3.1. Kişiliğine müdahale edilenin (kişilik hakkı zedelenenin) rızası	153
7.5.3.3.2. (Daha) Üstün özel yarar	154
7.5.3.3.3. Üstün kamu yararı	156
7.5.3.3.4. Kanunun verdiği yetki	156
7.5.4. Kişiliğe tecavüz halinde tanınan davalar	156
7.5.4.1. Durdurma davası	156
7.5.4.2. Önleme davası	157
7.5.4.3. Hukuka aykırılığın tespiti davası	159
7.5.4.4. Vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan dava	160

7.5.4.5. Maddî tazminat davası	162
7.5.4.6. Manevî tazminat davası	162
7.5.4.6.1. Genel açıklamalar	162
7.5.4.6.2. Manevî tazminat hakkının hayatta devri ve mirasçılara intikali	165
7.5.5. Kişiliği koruyan davalarda yetkili mahkeme	167
7.5.6. Özel olarak cevap ve düzeltme hakkı	167
8. KİŞİLERİN ADI	169
8.1. Tanım ve genel bilgiler	169
8.2. Adın türleri	169
8.2.1. Kullanılması zorunlu olan haklar	169
8.2.1.1. Özac	169
8.2.1.2. Soyadı	170
8.2.2. Kullanılması zorunlu olmayan adlar	170
8.2.2.1. Müstear ad	170
8.2.2.2. Lakap	171
8.3. Adın görevleri	171
8.3.1. Belirtme	171
8.3.1.1. Ayırma yoluyla	171
8.3.1.2. Bağlama yoluyla	171
8.3.1.3. Nitelendirme yoluyla	171
8.3.2. Düzen sağlama	172
8.3.3. Birlik yaratma	172
8.4. Adın kazanılması	172
8.4.1. Özadın kazanılması	172
8.4.2. Soyadının kazanılması	173
8.4.2.1. Soybağı yoluyla	173
8.4.2.1.1. Ana ve babası evli olan çocuklar	173
8.4.2.1.2. Anası babası evli olmayan çocuklar	175
8.4.2.1.3. Evlat edinme yoluyla	177
8.4.2.2. Evlenme yoluyla	177
8.4.2.2.1. 22.02.2023 tarihinden önce gerçekleşen evliliklerde	177
8.4.2.2.2. 28.01.2024 tarihinden sonra gerçekleşen evliliklerde	178
8.4.2.2.3. Boşanmanın evlenme yoluyla kazanılan soyadına etkisi.....	180
8.4.2.3. İdari yolla	180
8.4.3. Müstear adın kazanılması	181

8.4.4. Lakabın kazanılması	181
8.5. Adın korunması	181
8.5.1. Genel olarak	181
8.5.2. Adın korunduğu haller	181
8.5.2.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması	182
8.5.2.2. Adın haksız kullanılması	182
8.5.3. Adı koruyan davalar	182
8.5.3.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması halinde açılacak dava	182
8.5.3.2. Adın haksız kullanılması halinde açılacak davalar	183
8.5.3.2.1. Durdurma davası	183
8.5.3.2.2. Önleme davası	183
8.5.3.2.3. Maddî tazminat davası	183
8.5.3.2.4. Manevî tazminat davası	183
8.6. Adın değiştirilmesi	183
8.6.1. Ana kural: Adın değişmezliği	183
8.6.2. Adın değiştirilmesine imkân veren haklı sebepler	184
8.6.2.1. Kişisel sebepler	184
8.6.2.2. Aile ilişkilerinden doğan sebepler	184
8.6.2.3. Ticarî faaliyete ilişkin sebepler	185
8.6.2.4. Diğer sebepler	185
8.6.3. Adın değiştirilmesinde usul	185
8.6.3.1. Yetkili ve görevli mahkeme	185
8.6.3.2. Davacı	185
8.6.3.3. Davaya katılacak kişiler	186
8.6.3.4. Kayıt	186
8.6.4. Adın değiştirilmesine itiraz	187
8.6.5. Adın değiştirilmesinin sonuçları	187
8.6.6. Nüfus Hizmetleri Kanunu Geçici m. 8 düzenlemesi	187

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİNİN DİĞER KİŞİLERLE VE YERLE İLİŞKİSİ

(Hısımlık ve İkametgâh)

9. HISIMLIK.....	191
9.1. Hısımlık kavramı ve türleri	191
9.1.1. Kavram	191
9.1.2. Türleri	191
9.2. Kan hısımlığı	191
9.2.1. Tanım	191
9.2.2. Kan hısımlığının türleri	191

9.2.2.1. Üstsoy-altsoy hısımlığı	191
9.2.2.2. Yansoy hısımlığı	192
9.2.3. Kan hısımlığının derecesi	193
9.2.4. Kan hısımlığının önemi	193
9.3. Kayın hısımlığı	194
9.3.1. Genel açıklama	194
9.3.2. Kayın hısımlığının kurulması	194
9.3.3. Kayın hısımlığının türleri	195
9.3.4. Kayın hısımlığının derecesi	195
9.3.5. Kayın hısımlığının önemi	196
9.4. Evlât edinmeden doğan hısımlık	196
10. YERLEŞİM YERİ.....	197
10.1. Genel olarak	197
10.2. Yerleşim yerinin tanımı ve yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	197
10.2.1. Tanım	197
10.2.2. Yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	198
10.2.2.1. Yerleşim yerinin tekliği ilkesi	198
10.2.2.2. Yerleşim yerinin zorunluluğu ilkesi	199
10.2.2.3. Yerleşim yerinin sürekliliği ilkesi	199
10.3. Yerleşim yerinin türleri	199
10.3.1. Bağımsız yerleşim yeri	199
10.3.1.1. Sürekli olarak oturma	200
10.3.1.2. Yerleşme (oturma) niyeti	200
10.3.2. Yasal yerleşim yeri (bağımsız olmayan yerleşim yeri)	201
10.3.2.1. Velâyet altındaki çocuklar	201
10.3.2.2. Vesayet altındaki kişiler	202

BEŞİNCİ BÖLÜM
KİŞİSEL DURUM SİCİLİ
(Şekli Kişiler Hukuku)

11. KİŞİSEL DURUM SİCİLİ.....	205
11.1. Genel olarak	205
11.2. Nüfus işleri örgütü	205
11.2.1. Merkez örgütü	205
11.2.2. Taşra örgütü	205
11.2.2.1. İller	205
11.2.2.2. İlçeler	206
11.3. Nüfus kütüklerinin tutulması ve kütüklerin yanlış tutulmasından doğan sorumluluk	206
11.3.1. Nüfus kütüklerinin tutulması	206

11.3.2. Nüfus kütüklerinin yanlış tutulmasından doğan hukukî sorumluluk	206
11.4. Kişisel durum siciline ilişkin genel ilkeler	206
11.4.1. Sicilin bütünlüğü	206
11.4.2. Nüfus kayıtlarının incelenmesi	206
11.4.3. Nüfus kayıtlarının ispat gücü	207
11.5. Nüfus kütüklerinin türleri	208
11.5.1. Doğum kütüğü	208
11.5.2. Ölüm kütüğü ve gaiplik	209
11.5.3. Yer değiştirme	209
11.5.4. Aile kütüğü	209
11.5.5. Evlenme kütüğü	210
11.5.6. Boşanma ve evliliğin iptali kütüğü	210
11.5.7. Tanıma evlât edinme kütüğü	210
11.6. Nüfus kayıtlarının ve kayıtlardaki maddî hataların düzeltilmesi ve iptali	211
11.6.1. Nüfus kayıtlarının düzeltilmesi	211
11.6.2. Maddî hataların düzeltilmesi	211
11.7. Nüfus kayıtlarının iptali	212

İKİNCİ KISIM TÜZEL KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM TÜZEL KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

1. TÜZEL KİŞİ KAVRAMI	217
1.1. Kavram	217
1.2. Tüzel kişi kavramının içeriğindeki zorunlu unsurlar	217
1.2.1. Sürekli amaç unsuru	217
1.2.2. Örgütlenme unsuru	219
1.2.3. Hukuk düzeninin tüzel kişiliği tanınması: Sınırlı sayı ilkesi	220
1.3. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması	221
1.4. Tüzel kişilere ilişkin mevzuat	224
1.4.1. Genel olarak	224
1.4.2. Dernekler Hukuku Mevzuatı	224
1.4.2.1. Kanunlar	224
1.4.2.2. Yönetmelikler ve Tebliğler	225
1.4.3. Vakıflar Hukuku Mevzuatı	225
1.4.3.1. Medeni Kanundan Önce Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	225

1.4.3.2. Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	225
2. TÜZEL KİŞİLERİN TARİHSEL TEMELLERİ.....	226
3. TÜZEL KİŞİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN TEORİLER.....	230
3.1. Varsayım teorisi	230
3.2. Gerçeklik teorisi	231
3.3. Teorilerin bugünkü hukukumuz açısından anlamı	231
4. TÜZEL KİŞİLERİN ÇEŞİTLERİ.....	233
4.1. Kamu hukuku tüzel kişileri	233
4.2. Özel hukuk tüzel kişileri	235
4.3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri	239
5. TÜZEL KİŞİLERİN KURULUŞUNA İLİŞKİN TEMEL İLKELER.....	242
5.1. Çeşitli kuruluş sistemleri	242
5.1.1. Serbest kuruluş sistemi	242
5.1.2. Tescil sistemi	243
5.1.3. İzin sistemi	243
5.2. Hukukumuzda tüzel kişilerin kuruluşunda geçerli olan sistem	244
5.3. Kuruluş aşamasındaki hukuka aykırılıkların etkisi: Tüzel kişiliğin kazanılamadığı haller	247
5.3.1. Genel olarak	247
5.3.2. Kuruluş aşamasında amacın hukuka veya ahlâka aykırı olmasının özelliği	248
5.3.3. Tüzel kişilik kazanılamamasının sonuçları	249
6. TÜZEL KİŞİLERİN HAK EHLİYETİ.....	251
6.1. Kural: Tüzel kişilerin tam hak ehliyetine sahip olması	251
6.2. Tüzel kişilerin yararlanamayacakları haklar	252
6.3. Sadece tüzel kişilerin yararlanabileceği haklar	254
6.4. Tüzel kişilerin yararlanmasının özellik arz ettiği ve tüzel kişilerin yararlanıp yararlanamayacağına tereddüt duyulan haklar	254
6.5. Tüzel kişilerin hak ehliyetinin amaçları ile sınırlı olup olmadığı sorunu: Tüzel kişilerde ultra vires ilkesi geçerli midir?	257
7. TÜZEL KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ	259
7.1. FİİL ehliyetinin kazanılması: Tüzel kişinin zorunlu organlarını oluşturması	259
7.2. Tüzel kişinin organsız kalmasının etkisi	260
7.3. Tüzel kişilerde organ kavramı ve organın niteliği; organ türleri	260
7.3.1. Organ kavramı ve organın niteliği	260
7.3.2. Organ sıfatının kazanılması	261
7.3.3. Tüzel kişi ile organ arasındaki hukuki ilişkinin niteliği	263
7.3.4. Organ türleri	263

7.3.4.1. Organın kanunda öngörölmüş olup olmamasına göre: Zorunlu organlar-İsteğe bağı (ihtiyari) organlar	264
7.3.4.2. İşlevleri açısından: Karar organı-Yürütme organı	264
7.3.4.3. Faaliyet alanları açısından: İç organ-Dış organ	265
7.3.4.4. Organı oluşturanların sayısına göre: Fert organ-Kurul organ	265
7.4. Tüzel kişilerin fiil ehliyetinin kapsamı	265
7.4.1. Organın hukuki işlemleri açısından	265
7.4.2. Organın hukuka aykırı fiilleri açısından	268
7.4.2.1. Organın borca aykırı davranışından sorumluluk	268
7.4.2.2. Organın haksız fiilinden sorumluluk	269
7.4.3. Tüzel kişinin yardımcı şahıslarının durumu	270
8. TÜZEL KİŞİNİN YERLEŞİM YERİ (İKAMETGÂHI)	271
9. TÜZEL KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ	273
9.1. Tüzel kişiliğin sona erme sebeplerine genel bakış	273
9.2. Sona eren tüzel kişinin malvarlığının tasfiyesi	273
9.3. Tasfiye sonucunda kalan malvarlığının tahsisi	275

İKİNCİ BÖLÜM

DERNEKLER

1. DERNEK KAVRAMI	281
2. DERNEK TÜRLERİ	283
2.1. Sahip oldukları ayrıcalıklar açısından: Alelade dernekler-Kamu yararına çalışan dernekler	283
2.1.1. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması	283
2.1.2. Kamu yararına çalışan derneklere tanınan ayrıcalıklar	285
2.1.3. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kaybı	286
2.1.4. Yöneticilerin görevden alınması	286
2.2. Amacına ulaşmak için elde ettikleri gelirler açısından: Ticari işletme işleten ve işletmeyen dernekler	287
2.3. Kurucuları açısından: Dar anlamda dernek-Dernek birlikleri: Üst Kuruluşlar	289
2.4. Çocuk dernekleri	290
2.5. Dernekler Kanunu m. 2/f. 'de yer verilen "Plâtform" kavramı	290
2.6. Spor Kulüpleri	291
3. DERNEĞİN KURULUŞU	292
3.1. Genel Olarak	292
3.2. Dernek kurma işleminin hukuki niteliğı	293
3.3. Dernek tüzüğünün içeriğı	294
3.4. Tüzel kişilik kazanılabilmesi için dernek tüzüğünün idareye verilmesi	296

3.5. Derneğin tüzel kişilik kazanması açısından etkili olmayan düzen hükümleri: Tüzüğü'nün incelenmesi ve ilanı; dernekler kütüğüne kayıt	296
3.6. Kurucu üye olabilme şartları	298
3.6.1. Dernek kurma işleminde ehliyet şartı	298
3.6.2. Dernek kurma işleminde özel olarak aranan şartlar	299
3.6.3. Yabancıların kurucu üye olabilme şartları	299
4. DERNEĞİN AMACI	300
4.1. Kavram	300
4.2. Amacın hukuka aykırı nitelik taşımaması	302
4.2.1. Amacın kanuna, ahlâk ve adaba aykırı ve imkânsız olmaması	302
4.2.2. Derneğin amacının Dernekler Kanununda özel olarak belirtilen yasak amaçlardan olmaması	302
4.2.3. İzne bağlı amaçlar	303
4.3. Amacın değiştirilmesi	303
5. DERNEK ÜYELİĞİ	304
5.1. Üye ve üyelik kavramları	304
5.2. Dernek üyeliğinin kazanılması	305
5.3. Dernek üyesi olabilme şartları	308
5.3.1. Ehliyet şartı	308
5.3.2. Kanunda aranan diğer şartlar	309
5.3.2.1. Yabancıların derneklere üyeliği açısından	309
5.3.3. Dernek tüzüğünde öngörülen şartlar	309
5.4. Üyelik sözleşmesinin geçersizliği	309
5.4.1. Üyelik sözleşmesinin kesin hükümsüzlüğü	310
5.4.2. Üyelik sözleşmesinin iptal edilebilirliği	310
5.5. Üyelik ilişkisinin sona ermesi	311
5.5.1. Üyelik ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi	312
5.5.2. Üyelikten çıkma (istifa)	313
5.5.3. Üyelikten çıkarma (ihraç)	314
5.5.3.1. Hukuki niteliği	314
5.5.3.2. Yetkili organ	315
5.5.3.3. Çıkarma sebepleri	315
5.5.3.3.1. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmesi	316
5.5.3.3.2. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmemesi	316
5.5.3.3.3. Haklı sebeple çıkarma	316
5.5.3.4. Üyenin çıkarma kararına itirazı	317

5.5.3.4.1. Çıkarma sebeplerinin tüzükte düzenlendiği durumda	317
5.5.3.4.2. Haklı sebeple çıkarmada	318
5.5.3.4.3. Üyenin çıkarma kararına itiraz usulü	318
5.5.3.5. Üyeliliğinin sona ermesinin sonuçları	319
5.6. Üyelik hak ve yükümlülükleri	320
5.6.1. Üyelik hakları	320
5.6.1.1. Genel bakış	320
5.6.1.2. Katılma hakları	320
5.6.1.3. Yararlanma hakları	322
5.6.1.4. Korunma hakları	322
5.6.2. Üyelik yükümlülükleri	323
5.6.2.1. Aidat ödeme yükümlülüğü	323
5.6.2.2. Dernek düzenine uyma ve sadakat yükümlülüğü	323
5.6.3. Yükümlülüklerin ihlâlinin sonuçları	324
6. DERNEĞİN ORGANLARI.....	325
6.1. Genel Kurul	325
6.1.1. Kavram	325
6.1.2. Genel kurulun görev ve yetkileri	326
6.1.3. Genel kurulun toplanması	326
6.1.3.1. Olağan genel kurul toplantısı	326
6.1.3.2. Olağanüstü genel kurul toplantısı	327
6.1.4. Çağrı usulü	328
6.1.5. Toplantı yeri	328
6.1.6. Toplantı yeter sayısı	328
6.1.7. Toplantının yapılış usulü	329
6.1.8. Karar yeter sayısı	330
6.1.9. Genel kurul kararlarına itiraz: Genel kurul kararlarının iptali	331
6.1.10. Dernek genel kurul toplantısının ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi	332
6.2. Yönetim kurulu	333
6.2.1. Kuruluşu	333
6.2.2. Görev ve yetkileri	335
6.3. Denetleme kurulu	336
6.3.1. Kuruluşu	336
6.3.2. Görev ve yetkileri	336
7. DERNEKLERİN FAALİYETLERİNİN SINIRLANMASI.....	338
7.1. Genel bakış	338
7.2. Derneklerin faaliyetlerini sınırlayıcı hükümler	338
8. DERNEKLERİN DEVLET TARAFINDAN DENETLENMESİ.....	340

9. DERNEKLERİN İDARİ KARARLA FAALİYETTEN ALIKONULMASI.....	342
10. DERNEĞİN SONA ERMESİ.....	343
10.1. Genel olarak	343
10.2. Derneğin kendiliğinden sona ermesi (derneğin infisahı)	343
10.2.1. Derneğin aciz haline düşmesi	343
10.2.2. Yönetim kurulunun tüzüğe göre kurulmasına imkân kalmaması	343
10.2.3. Gerekli yeter sayının bulunmaması sebebiyle dernek genel kurulu toplantısının ikinci çağrıya rağmen yapılamaması	344
10.2.4. İlk genel kurul toplantısının yapılamaması ve zorunlu organların oluşturulamaması	344
10.2.5. Tüzükte öngörülen sürenin dolması	344
10.2.6. Derneğin amacının gerçekleşmesi veya amacın imkânsızlaşması ya da derneğin kuruluş şartlarının kaybetmesi	344
10.3. Derneğin kendini feshetmesi	345
10.4. Derneğin mahkeme kararı ile feshedilmesi	345
10.4.1. Derneğin amacının kanuna veya ahlâka aykırı hale gelmesi	345
10.4.2. Kuruluştaki kanuna aykırılık ve eksikliklerin giderilememesi	346
11. SONA ERMENİN SONUÇLARI.....	347

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VAKIFLAR

1. VAKIF KAVRAMI	351
1.1. Kavram	351
1.2. Vakfın türleri	351
1.2.1. Olağan vakıflar	351
1.2.2. Kamuya yararlı vakıflar	351
1.2.3. Çalıştırılanlara (istihdam edilenlere) ve işçilere (personele) yardım vakıfları	358
1.2.3.1. Tek taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	359
1.2.3.2. İki taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	359
1.2.4. Aile vakıfları	360
1.3. 5737 sayılı Vakıflar Kanununun Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflara ilişkin düzenlemesinin eleştirisi	361
1.3.1. Vakıflar Kanununun vakıfları düzenleme hususundaki genel esasları	361

1.3.2. Vakıflar Kanununda yer alan hükümlerin ortaya çıkardığı aksaklıklar	362
2. VAKFIN KURULUŞU	365
2.1. Vakıf kurma işlemi	365
2.1.1. Vakıf kurma işleminin şekli	365
2.1.2. Vakıf kurma işleminin ehliyet	367
2.1.3. Vakıf senedinin içeriği	367
2.1.4. Vakıf kurma işleminin geri alınması	368
2.2. Vakfın tüzel kişilik kazanması	369
2.2.1. Vakfın tescili	369
2.2.2. Vakfın tescilinin hukuki sonuçları	372
3. VAKIF KURMA İŞLEMİ İLE TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ: VAKIFTA MAL UNSURU	374
3.1. Tahsis edilecek mal varlığı değerleri	374
3.2. Tahsis edilen malvarlığı değerlerinin amacı gerçekleştirmeye yeterli olmaması	375
4. VAKFIN AMACI	377
4.1. Vakfın amacının belirli olması	377
4.2. Vakfın amacının sürekli olması	378
4.3. Vakfın amacının yasak amaçlardan olmaması	378
4.4. Vakfın amacının imkânsız olmaması	378
4.5. Ticari işletme işletmek amacı ile vakıf kurulup kurulamayacağı sorunu	378
5. VAKFIN ÖRGÜTÜ	380
5.1. Vakfın zorunlu organı: Yönetim organı	380
5.2. Yönetim organının görevleri	382
5.3. Vakfın seçimlik organları	382
5.4. Vakıf yöneticilerinin görevden uzaklaştırılmaları ve görevlerinin sona ermesi	383
5.5. Vakıfların şube ve temsilcilik açmasına ilişkin esaslar	385
5.6. Vakıfların uluslararası faaliyette bulunmalarına ilişkin esaslar	386
6. VAKFIN YÖNETİMİNİN ŞEKLİNİN, AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ	387
6.1. Vakfın örgütünün, yönetim şeklinin ve işleyişinin değiştirilmesi	387
6.2. Vakfın amacının değiştirilmesi	388
6.3. Vakfın mallarının değiştirilmesi	389
7. VAKFIN DENETİMİ	390
7.1. Genel olarak	390
7.2. Denetimin kapsamı	390

7.2.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan denetimin kapsamı	390
7.2.2. İç denetimin kapsamı	391
8. VAKIFTAN YARARLANANLARIN HUKUKİ DURUMU	393
9. VAKFIN SONA ERMESİ	394
9.1. Sona erme sebepleri	394
9.2. Vakfın kendiliğinden sona ermesi	394
9.3. Vakfın mahkeme kararı ile sona erdirilmesi	395
9.4. Vakfın, vakıf kuranın alacaklılarının ve saklı pay sahibi mirasçıların itirazı üzerine sona ermesi	395
9.5. Sona ermenin sonuçları	396
9.5.1. Tasfiye	396
9.5.2. Tahsis	396
9.5.3. Vakfın sicil kayıtlarının silinmesi ve ilân	397

KISALTMALAR

ABGB	: Das Allgemeine B�rgerliche Gesetzbuch
AHFD	: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi
Art.	: Artikel
Ay.	: Anayasa
BAGE	: Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichtshofes
Bd.	: Band
Bem.	: Bemerkung
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGHSt.	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
BK.	: Türk Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BVerfGE	: Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichtshofes
c.	: cümle, cilt
Ccf.	: Code Civil Française
CD.	: Ceza Dairesi
CMK.	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
DK.	: Dernekler Kanunu
DMK.	: Devlet Memurları Kanunu
dn.	: Dipnotu
E.	: Esas
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GG	: Grundgesetz
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HHY	: Hasta Hakları Yönetmelięi
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İbk.	: İçtihadı Birleřtirme Kararı
İc. İf. D.	: İcra İfl�s Dairesi
İc. İf. K.	: İcra İfl�s Kanunu
İHFD	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
İHFM.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar

XXVIII

krş.	: Karşılaştırınız
KTk	: Karayolları Trafik Kanunu
md.	: Madde
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK.	: Türk Medenî Kanunu
MKÖT.	: Medenî Kanun Öntasarısı
N.	: Randnote
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
Nr.	: Numara
OR	: Obligationenrecht
Organ Nakli Kanunu	: Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun
RG.	: Resmî Gazete
RGZ	: Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
RTKYK	: Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
Sİ	: Son İçtihadlar
SJZ	: Schweizerische Juristenzeitung
T	: 1999 tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısı
TEG	: Todeserklärungsgesetz
TK/TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve başkaları
vd.	: ve devamı
Verschg.	: Verschollenheitsgesetz
Vorbem.	: Vorbemerkung
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yön.	: Yönetmelik
ZBJV	: Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins
ZBG	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZSR	: Zeitschrift für Schweizerisches Recht